

Attitudes ten opzichte van mensen met verstandelijke beperkingen

‘Eerdere positieve eerdere contacten voorspelden minder ongemak ten opzichte van personen met VB en meer bereidheid om met hen in contact te komen’^{[9],p.23}

Inleiding

De benamingen van verstandelijke beperkingen zeggen veel over hoe men aankijkt tegen mensen met verstandelijke beperkingen (VB): armen van geest, zwakzinnigen, geestelijk gehandicapten, mensen met beperkingen, mensen met mogelijkheden.

In dit feitenoverzicht wordt ingegaan op recente onderzoeken naar attitudes ten opzichte van mensen met VB.

Doelstelling

Het doel van dit overzicht is om lezers inzicht te geven in de onderwerpen, methoden en uitkomsten van recente onderzoeken naar attitudes van mensen zonder VB ten opzichte van mensen met VB.

Methode

In de internationale databases CINAHL, ERIC, PsycARTICLES, PsycINFO, SocINDEX Psychology and Behavioral Sciences Collection, MEDLINE is gezocht naar tijdschriftartikelen met de volgende zoekopdracht:

- Titel:
TI attitudes toward* disabilit* AND TI ((TI ((intell* disab*) or (learning disab*) or (special* need*) or (developm* disab*) or (mental* retard*))) NOT TI school* NOT TI student* NOT TI sex* NOT TI (questionnair* or scale) NOT TI staff*
- Taal: Engels,
- Publicatieperiode: 2014-2019,
- Review: Peer reviewed,
- Beschikbaarheid online: Full text.

Het gaat dus om recente (2014-2019) internationale onderzoekpublicaties over attitudes ten opzichte van mensen met verstandelijke beperkingen.

Gezien de aanvankelijk grote hoeveelheid gevonden artikelen over attitudes en verstandelijke beperkingen, zijn onderzoeken (op basis van de titel) op scholen, bij scholieren en begeleiders niet meegenomen. Dat geldt ook voor onderzoeken naar seksuele voorlichting of kennis over seksualiteit en onderzoeken over vragenlijsten. Zo bleven 10 artikelen over. Een artikel^[4] ging niet specifiek over verstandelijke beperkingen, maar is toch in het overzicht opgenomen.

In NTZ (Nederlands Tijdschrift voor Zorg aan mensen met verstandelijke beperkingen) werden op basis van de titel geen terzake relevante artikelen gevonden. Het overzicht gaat dus over 10 artikelen.

Resultaten

Tabel 1 laat enkele van de belangrijkste resultaten zien.

Als eerste valt op dat mensen met verstandelijke beperkingen zelf relatief weinig zijn gevraagd naar hun ervaringen. Het onderzoek dat daar wel over ging, liet wisselende ervaringen zien. Sommigen ervaren positieve attitudes. Anderen ervaren dat zij niet als gelijkwaardig worden gezien en voelen zich achtergesteld.

De attitudes ten aanzien van mensen met VB variëren, waarbij er nog steeds veel (voor)oordelen zijn. Die kunnen uiteenlopend zijn van 'mensen met VB zijn raar afwijkend', 'mensen met VB zijn vertederend afwijkend' en 'geen rekening hoeven te houden met hun beperkingen'.

De algemene trend uit de onderzoeken is dat positieve attitudes vooral voorkomen bij mensen die eerder goede ervaringen met mensen met VB (kwaliteit van contacten) hadden. Het aantal contacten met mensen met VB (kwantiteit van contacten) is veel minder gerelateerd aan positieve attitudes.

Er zijn ook verschillen in nationaliteit (cultuur), beroepsgroep en geslacht ten aanzien van attitudes.

Zorgverleners en docenten vinden dat mensen/kinderen met verstandelijke beperkingen recht hebben op dezelfde behandeling en kansen als mensen/kinderen zonder VB, al dan niet met extra ondersteuning. Zij ervaren echter handelingsverlegenheid, waardoor die gelijke behandeling niet zo maar gerealiseerd wordt.

Diverse onderzoeken (wel met beperkte generaliseerbaarheid) geven aan dat interventies om contacten en vervolgens attitudes te verbeteren inderdaad leiden tot het gewenste resultaat.

Beschouwing

Onbekend maakt onbemind. Het spreekwoord is er niet voor niets. Oude vooroordelen blijken nog steeds te gelden bij een deel van de samenleving.

Duidelijk is echter wel dat eerdere goede ervaringen voorspellend zijn voor een accepterende en positieve houding ten aanzien van mensen met VB. Het stimuleren van zulke (goede) contacten is dan ook raadzaam. In de praktijk wordt de laatste decennia veel nadruk gelegd op wonen, werken en recreëren in de samenleving door mensen met VB. Het hoeft dan ook geen betoog dat integratie niet alleen fysiek en functioneel moet zijn, maar ook sociaal. En ook zal inclusie over-en-weer moeten zijn. Maatschappelijke stages van jongeren zonder VB in de zorg, meer plaatsen in het reguliere arbeidsproces en echt sociaal geïntegreerde woningen voor mensen met VB kunnen bijdragen aan een positief en reëel beeld en aan acceptatie. En uiteraard: hiervoor zijn vaak extra randvoorwaarden en ondersteuning nodig. Een inclusieve samenleving heeft dat ervoor over.

Implicaties voor beleid

Positieve attitudes ten aanzien van mensen met VB hangen vooral samen met eerdere positieve contacten en veel minder met het aantal contacten. Om mensen met VB echt te laten integreren en gelijkwaardig te laten zijn, zal vooral moeten worden gewerkt aan de kwaliteit van contacten tussen mensen met en zonder VB.

Referenties

1. Benomir, A.M., R.I. Nicolson, & N. Beail. (2016). Attitudes towards people with intellectual disability in the UK and Libya: A cross-cultural comparison. *Research in Developmental Disabilities*, 51-52, 1-9. doi: 10.1016/j.ridd.2015.12.009.
2. Corr McEvoy, S. & E. Keenan. (2014). Attitudes towards People with Disabilities - what do people with intellectual disabilities have to say? *British Journal of Learning Disabilities*, 42(3), 221-227. doi: 10.1111/bld.12032.
3. Keith, J.M., L. Bennetto, & R.D. Rogge. (2015). The relationship between contact and attitudes: Reducing prejudice toward individuals with intellectual and developmental disabilities. *Research in Developmental Disabilities*, 47, 14-26. doi: 10.1016/j.ridd.2015.07.032.
4. Lawson, J.E., R.A. Cruz, & G.A. Knollman. (2017). Increasing positive attitudes toward individuals with disabilities through community service learning. *Research in Developmental Disabilities*, 69, 1-7. doi: 10.1016/j.ridd.2017.07.013.
5. Najdowski, C.J. & B.L. Bottoms. (2015). Effects of jurors' gender and attitudes toward intellectual disability on judgments in cases involving disabled juvenile defendants. [Article]. *Journal of Forensic Psychiatry & Psychology*, 26(3), 407-424. doi: 10.1080/14789949.2015.1017592.
6. Page, S.L. & M.R. Islam. (2015). The role of personality variables in predicting attitudes toward people with intellectual disability: An Australian perspective. *Journal of Intellectual Disability Research*, 59(8), 741-745. doi: 10.1111/jir.12180.
7. Pelleboer-Gunnink, H.A., W.M.W.J. Van Oorsouw, J. Van Weeghel, & P.J.C.M. Embregts. (2017). Mainstream health professionals' stigmatising attitudes towards people with intellectual disabilities: A systematic review. *Journal of Intellectual Disability Research*, 61(5), 411-434. doi: 10.1111/jir.12353.
8. Seewooruttun, L. & K. Scior. (2014). Interventions aimed at increasing knowledge and improving attitudes towards people with intellectual disabilities among lay people. *Research in Developmental Disabilities*, 35(12), 3482-3495. doi: 10.1016/j.ridd.2014.07.028.
9. Sermier Dessemontet, R., D. Morin, & A.G. Crocker. (2014). Exploring the Relations between In-service Training, Prior Contacts and Teachers' Attitudes towards Persons with Intellectual Disability. [Article]. *International Journal of Disability, Development & Education*, 61(1), 16-26. doi: 10.1080/1034912x.2014.878535.
10. Werner, S. (2017). Can interpersonal contact help improve attitudes toward soldiers with intellectual disability? An Israeli study. *Journal of Intellectual Disability Research*, 61(12), 1162-1173. doi: 10.1111/jir.12439.

Referenties

Tabel 1: Overzicht van onderzoeken naar attitudes ten aanzien van mensen met verstandelijke beperkingen; naar auteur(s), onderwerp, inhoud onderzoek en resultaten.

Auteur(s)	Onderwerp	Inhoud onderzoek	Resultaten*
Benomir c.s. ^[1]	Attitudes ten opzichte van mensen met VB in het Verenigd Koninkrijk (VK) en Libië: een interculturele vergelijking (VK en Libië).	Afname van CLAS-MR (Community Living Attitude Scales for Mental Retardation) bij stafmedewerkers speciaal onderwijs en studenten psychologie/wiskunde in VK en Libië. Respons: VK: 104/? en (studenten), 25/32 (staf); Libië: 178/300 (studenten) en 60/100 (staf). CLAS-MR: 42 items, 6pts Likert schaal (1.zeer oneens - 6.zeer eens).	Eigenkracht (mensen met VB mogen eigen mening hebben): <ul style="list-style-type: none"> • Britse respondenten beamen eigenkracht van mensen met VB meer dan Libische respondenten (rond 3,9 vs. 3,0[#]), • Geen verschillen tussen disciplines, Exclusie (wens om mensen met VB te excluderen): <ul style="list-style-type: none"> • Respondenten Libië beamen exclusie meer dan Britse respondenten (rond 3,6 vs. <2,4), • Interactie nationaliteit*discipline: Britse staf beaamt exclusie het minst (score 1,9), Bescherming (mensen met VB hebben bescherming nodig): <ul style="list-style-type: none"> • Interactie nationaliteit*discipline: Libische studenten beamen bescherming het minst (2,5 vs. 3,1 of hoger), • Geen verschillen tussen Britse disciplines, Gelijkenis (in hoeverre mensen met VB hetzelfde bereiken als mensen zonder VB): <ul style="list-style-type: none"> • Britse respondenten beamen gelijkheid meer dan Libische respondenten, • Interactie nationaliteit*discipline: Britse studenten beamen gelijkheid meer dan Britse staf (4,5 vs. 4,2); bij Libische respondenten andersom (3,2 vs. 3,5). #: scores zijn alleen per nationaliteit en discipline gegeven
Corr McEvoy c.s. ^[2]	Attitudes ten opzichte van mensen met VB: wat zeggen mensen met VB erover? (Ierland).	7 focusgroepinterviews met in totaal 41 volwassen cliënten van een zorgorganisatie.	De meeste respondenten geven aan dat zij zelf (verstandelijke) beperkingen hebben. De ervaringen van mensen met VB wisselen. Sommige ervaren geen of weinig negatieve attitudes. Anderen geven aan ervaringen te hebben met gepest worden, uitscholden worden of geen baan krijgen. Ervaringen met bejegening in openbaar vervoer zijn doorgaans slecht. Iets meer dan de helft voelt zich achtergesteld t.o.v. mensen zonder beperkingen, vooral als het om werk of rechten gaat. Ruim de helft geeft aan dat hun beslissingen niet worden gerespecteerd.

<p>Keith c.s.^[3]</p>	<p>De relatie tussen contact en attitudes: het verminderen van vooroordelen over mensen met VB (VS).</p>	<p>Online vragenlijst afgenomen bij 550 volwassen studenten en deelnemers Amazons Mechanical Turk (met controle op consistentie van antwoorden). Vragen over contact met mensen met VB: kwaliteit en kwantiteit contact, angst voor contact, vooroordelen, sociale wenselijkheid.</p>	<p>16% van de respondenten heeft (heel) vaak contact met mensen met VB; 69% beoordeelt de kwaliteit van het contact als (zeer) goed. Bij angst voor mensen met VB zijn er meer vooroordelen, ongeacht de kwaliteit/kwantiteit van het contact. Hogere beoordeling van kwaliteit van het contact is gerelateerd aan minder vooroordelen (exclusie, bescherming, gelijkenis, eigenkracht). Dit geldt tegenovergesteld voor kwantiteit van het contact. Maar deze samenhang is er niet bij correctie voor de kwaliteit van het contact.</p>
<p>Lawson c.s.^[4]</p>	<p>Toename van positieve attitudes ten aanzien van mensen met beperkingen door middel van participierend leren (VS).</p>	<p>166 volwassen studenten van diverse studies met cursus en stage 'Inleiding in beperkingen' vulden voor en na de cursus/stage een vragenlijst over hun attitudes t.o.v. mensen met beperkingen in. Vragenlijst: 20 items, 7 pts. Likertschaal (-3 tot +3; omscoreng: min-max 0-120).</p>	<p>105 studenten hebben al eerdere ervaringen met mensen met beperkingen, 61 niet. Studenten met ervaring hebben bij meting 1 positievere houding t.a.v. mensen met beperkingen voor de cursus dan degenen zonder ervaring. Hun houding is onveranderd bij meting 2. De houding van studenten zonder ervaring is bij meting 2 positiever dan bij meting 1 en dan even hoog als die van studenten met ervaring. De absolute verschillen zijn overigens gering: o.a. studenten zonder ervaring: +6 punten verschil meting 1 vs. 2 op schaal van 0-120.</p>
<p>Najdowski c.s.^[5]</p>	<p>Invloed van het geslacht en de houding met betrekking tot VB van juryleden bij beslissingen in zaken met jeugdige verdachten met VB (VS).</p>	<p>Analyse van een schijnproces (met o.a. video-opnames) tegen een 15-jarige moordverdachte met VB met 45 bachelorstudenten als juryleden. Studenten vulden vragenlijst in over hun oordeel, vonnis en hun houding t.o.v. mensen/verdachten met VB (o.a. CLAS-MR^[1]).</p>	<p>De houding van juryleden t.a.v. mensen met VB (exclusie, gelijkenis, gelijke strafrechtbehandeling) is niet gerelateerd aan het oordeel en vonnis. Maar juryleden die vinden dat mensen met VB een speciale strafrechtbehandeling moeten krijgen, oordelen en vonnissen minder vaak schuldig. Geslacht van juryleden is niet gerelateerd aan schuldoordeel of schuldvonnis. Vrouwen vinden wel vaker dan mannen dat verdachte niet berecht moet worden in volwassenenrecht. Mannen vinden vaker dan vrouwen dat mensen met VB geëxcludeerd moeten worden en dezelfde strafrechtbehandeling moeten krijgen als mensen zonder VB.</p>

Page c.s. ^[6]	De rol van persoonlijkheidskenmerken bij het voorspellen van attitudes ten opzichte van mensen VB (Australië).	466 volwassen respondenten via diverse bronnen (o.a. universiteitsforum) vulden online vragenlijsten in over attitude, persoonlijkheidskenmerken, kwaliteit en kwantiteit van contacten met mensen met VB.	Positieve attitudes t.o.v. mensen met VB hangen vooral samen met eerder positief contact; daarnaast ook: jongere leeftijd, hoger opleidingsniveau, vrouwelijk geslacht en de karaktertrekken openheid en inschikkelijkheid. Verklaarde variantie: 25%, medium effectgrootte (Cohens f^2 ; 0,33).
Pelleboer c.s. ^[7]	Stigmatiserende attitudes van medewerkers in de algemene gezondheidszorg: een systematische review.	Review van 33 Engelstalige wetenschappelijke artikelen, gepubliceerd tussen 1994-2016.	De meeste professionals hebben weinig contact met mensen met VB en weinig kennis over VB. Diverse respondenten geven aan dat er weinig te doen is aan VB. De meningen over de capaciteiten van mensen met VB (o.a. begrijpen van doel behandeling, opvolgen van adviezen) zijn verdeeld, maar de meesten hebben er weinig vertrouwen in. Er is weinig draagkracht voor de autonomie van mensen met VB. Respondenten verwachten doorgaans afwijkend gedrag van mensen met VB: van intimiderend, emotioneel, bizar tot kinderlijk leuk. Zij ervaren dan ook stress bij de behandeling; sommigen behandelen mensen met VB anders (o.a. afgezonderd van andere patiënten plaatsen, geen ingrijpende behandeling). De meesten vinden dat mensen met VB in de reguliere gezondheidszorg behandeld moeten worden, maar sommigen vinden dat deze mensen baat hebben bij opvang in speciale zorginstellingen.
Seewooruttun c.s. ^[8]	Interventies voor het vergroten van kennis en verbeteren attitudes ten opzichte van mensen met VB bij leken.	Review van 22 Engelstalige wetenschappelijke artikelen, gepubliceerd tussen 1990 en begin 2014.	Vijf onderzoeken hebben als doel de kennis over VB te vergroten en te evalueren of dit leidt tot andere attitudes. Zeventien studies evalueren interventies voor attitudes t.o.v. VB met variaties in contact. De studies laten positieve effecten zien. Maar methodologische tekortkomingen zoals selectie-bias, kleine onderzoeksgroepen en ontbreken van controlegroepen beperken de kracht van de gevonden effecten.

Sermier Dessemontet c.s. ^[9]	Onderzoek naar de relatie tussen inservice scholing, eerdere contacten en attitudes van docenten ten aanzien van mensen met VB (Canada).	118/461 aangeschreven docenten vulden vragenlijst (ATTID) in over attitude t.o.v. mensen met VB.	Ruim de helft van de docenten heeft ervaring met een kind met VB in hun klas; 20% heeft daarin al scholing gekregen. Bijna de helft van de respondenten zou het toelaten van een kind met VB in hun klas toestaan, ruim eenderde niet, eenvijfde is neutraal hierin. Ruim 80% rapporteert onvoldoende ondersteuning bij het plaatsen van een kind met VB in regulier onderwijs; 90% wenst dan extra scholing. Ontvangen scholing was positief gerelateerd aan betere kennis over VB en bereidheid tot contact. Docenten die vaker contact hebben met een persoon met VB of een kind met VB in hun klas hebben, zijn vaker positief over contact met mensen met VB (logistische regressie: OR resp, 13,7 en 4,6); er was geen relatie m.b.t. het hebben van een naast familielid met VB. Bereidheid om een kind met VB in eigen klas te plaatsen is gerelateerd aan zelfvertrouwen om kind met VB les te geven (OR: 4,0), maar niet m.b.t. kwaliteit van eerdere contacten met mensen met VB en ervaringen met kinderen met VB in eigen klas.
Werner c.s. ^[10]	Kan interpersoonlijk contact helpen om attitudes ten aanzien van militairen met VB te verbeteren? (Israël).	220 soldaten in militaire dienst vulden vragenlijst MAS (5 pts. Likertschaal) over attitude t.a.v. mensen met VB in. 138 hadden collega's met VB, 79 niet, 3?.	Soldaten met collega's met VB hebben meer positieve cognitieve attributie (bv. collega beter willen leren kennen) en prosociaal gedrag (bv. collega uitnodigen voor een drankje) dan soldaten zonder dergelijke collega's. De verschillen zijn echter marginaal. De relatie wel/geen collega's met VB geldt niet voor: twijfel in sociale interactie, negatieve affectie (o.a. angst, schaamte), vermijdend gedrag. Prosociaal gedrag was gerelateerd aan contact met collega's met VB en positieve cognitieve attributie, maar niet aan negatieve affectie en vermijdend gedrag.

*Voor de leesbaarheid wordt de term 'statistisch significant' niet steeds gebruikt. Wanneer gesproken wordt van 'verschillen', 'samenhangen' of soortgelijke termen zijn deze statistisch significant ($p < 0,05$). Bij de aanduiding 'geen verschillen' of soortgelijke termen zijn de gevonden verschillen niet statistisch significant.